

ผลของอินโดล อัลคาลอยด์จากต้นแคโรลีเสียมต่อระบบประสาทโทปามีน และซีโรโตนินในหนู

นาง อิตติดา ชัยศุภมวงคผลลาภ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเภสัชวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

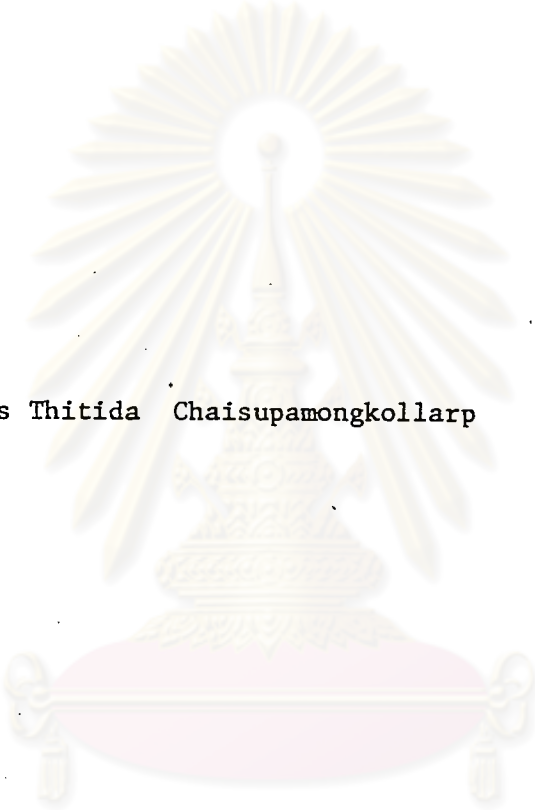
พ.ศ. ๒๕๒๗

ISBN 974-564-178-2

010846

I1583481b

EFFECTS OF INDOLE ALKALOIDS FROM UNCARIA SALACCENSIS ON
DOPAMINERGIC AND SEROTONERGIC SYSTEMS IN THE RATS.

Mrs Thitida Chaisupamongkollarp

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science
Inter-department of Physiology

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN 974-564-178-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ผลของอินโดล อัลคาลอยด์จากต้น เครือสี เหลี่ยมต่อระบบประสาทโดปามีน
และซีโรโตนินในหนู

ชื่อนิสิต   นาง อธิดา ชัยศุภมวงคผลลาภ

อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. ภาวีช ทองโรจน์

สหสาขาวิชา   สรีรวิทยา

ปีการศึกษา   ๒๕๒๗

บทคัดย่อ

Indole alkaloid ซึ่งสกัดจากพืชเครือสีเหลี่ยม (Uncaria salaccensis) ที่นำมาศึกษามี ๔ ตัวที่สำคัญ คือ 3-isoajmalicine (I_2), 19-epi-3-isoajmalicine (I_1), mitraphylline (O_2) และ uncarine B. (O_1) โดยได้ทำการศึกษาฤทธิ์ของ alkaloids ทั้ง ๔ ตัวดังกล่าวนี้ต่อพฤติกรรมของหนูขาวซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงผลต่อระบบประสาทส่วนกลาง โดยเน้นเฉพาะผลต่อระบบโดปามีน และระบบซีโรโตนิน ในการศึกษาผลของ indole alkaloids ๔ ตัว ต่อพฤติกรรมอันเป็นผลจากระบบโดปามีนนั้น ผู้วิจัยได้ทดสอบสาร ทั้ง ๔ ตัว ภายหลังจากการทำให้เกิด postsynaptic supersensitivity ใน neostriatum ของหนูโดยการทำลาย dopaminergic afferent neurons ที่ substantia nigra (ประมาณ ๓ ถึง ๗ วัน ภายหลังจากการทำลาย dopaminergic neurons) การดูผลของอัลคาลอยด์ จากการยับยั้งพฤติกรรมการหมุนซึ่งทำให้เกิดโดยการให้ apomorphine ว่ามีเพียง alkaloid ตัวเดียวเท่านั้น คือ I_2 ที่สามารถลดจำนวนการหมุนลงได้อย่างมีนัยสำคัญในช่วง ๓๐ นาทีแรก เมื่อเปรียบเทียบกับ haloperidol (ซึ่งเป็น dopamine antagonist) ก็พบว่า I_2 มีผลออกฤทธิ์ยับยั้งพฤติกรรมการหมุนได้น้อยกว่ามาก ส่วน alkaloid ที่เหลืออีก ๓ ตัว คือ I_1 , O_1 , O_2 นั้นไม่มีผลต่อพฤติกรรมการหมุน ในการศึกษาผลต่อระบบซีโรโตนิน ผู้วิจัยได้ทดสอบฤทธิ์การยับยั้งของ alkaloid ทั้ง ๔ ตัวต่อพฤติกรรมการสะบัดหัว อันเป็นผลเนื่องมาจากการที่หนูได้รับ 5-HT precursor คือ 5-hydroxytryptophan (5-HTP) ในขนาดสูง (200 mg/kg) ผลการศึกษาปรากฏว่า alkaloid ทั้ง ๔ ตัวสามารถลดจำนวนการสะบัดหัวลงได้อย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ 5-HT antagonist ซึ่งได้แก่

cyproheptadine และ methysergide พบว่า I_1 , O_1 , I_2 และ O_2 มีความแรงในการออกฤทธิ์ (potency) น้อยกว่ายาทั้ง ๒ ตัว และในจำนวน alkaloid ทั้ง ๔ ตัวนี้ พบว่า I_1 มีความแรงในการออกฤทธิ์มากกว่า alkaloid ตัวอื่นๆ (I_2 , O_1 , O_2) ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ทั้ง I_1 , I_2 , O_1 และ O_2 มีคุณสมบัติเป็น serotonin antagonist ในระบบการทำงานของซีโรโตนินในระบบประสาทส่วนกลาง ส่วน I_2 มีผลต่อระบบของโดปามีนเพียงเล็กน้อย นอกนั้นไม่มีผลต่อระบบโดปามีน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

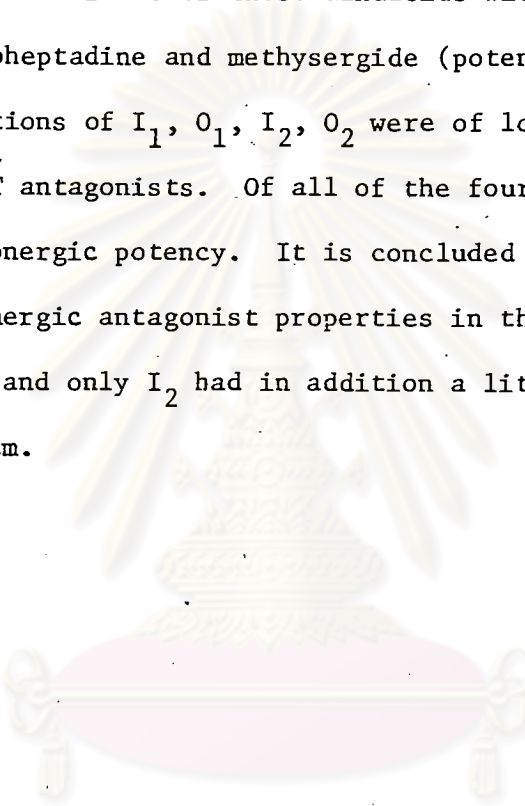
Thesis Title   Effects of indole alkaloids from Uncaria salaccensis
                          on dopaminergic and serotonergic systems in The rats
Name   Mrs. Thitida Chaisupamongkollarp
Thesis Advisor   Associate Professor Pavich Tongroch, Ph.D.
Inter-department   Physiology
Academic Year   1984

ABSTRACT

Four indole alkaloids characterized as 3-isoajmalicine (I_2), 19-epi-3-isoajmalicin (I_1), mitraphylline (O_2) and uncarine B. (O_1) were isolated from a thai native plant, Uncaria salaccensis. The four alkaloids were studied on conscious rats in order to determine their effects on behavioral model of brain serotonergic and dopaminergic activities. In study on central dopaminergic system, the four alkaloids were tested after phenomena consistent with postsynaptic supersensitivity had developed in the rat neostriatum following destruction of dopaminergic afferent neurons by unilateral intranigral injection of 6-hydroxydopamine. (about 3 to 7 days following destruction of dopaminergic afferent neurons). Administration of apomorphine led to pronounced turning behavior. 3-isoajmalicine (I_2) significantly reduced number of turning during the first 30 minute period. This antidopaminergic activity of I_2 was significantly less pronounced than that of a standard dopaminergic antagonist haloperidol. Other alkaloids (I_1 , O_1 , O_2) had no effect on turning behavior. In study on central serotonergic (5-HT) system, the four alkaloids were tested for inhibitory effect on head shake response in rats after

systemic administration of high doses of 5-HT precursor, 5-hydroxytryptophan. (5-HTP) (200 mg/kg). The result indicated that all of the four alkaloids significantly reduced the number of head shaking. When we compared the effects of these alkaloids with that of two 5-HT antagonists, cyproheptadine and methysergide (potent blockers of the response), inhibitions of I_1 , O_1 , I_2 , O_2 were of lower potency than those of both 5-HT antagonists. Of all of the four alkaloids, I_1 had highest antiserotonergic potency. It is concluded that I_1 , I_2 , O_1 and O_2 had serotonergic antagonist properties in the central serotonergic activity and only I_2 had in addition a little effect on dopaminergic system.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความกรุณาของอาจารย์ที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร. ภาวิช ทองโรจน์ หัวหน้าภาควิชาสรีรวิทยา คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้คำแนะนำ ปรึกษา ให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีตั้งแต่ตลอดระยะเวลาการศึกษา วิจัย และการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านในภาควิชาสรีรวิทยา คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในขณะทำการวิจัย อันเป็นผลให้งานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ สุวดี ศรีเลมวดี หัวหน้าแผนกกุมารเวชศาสตร์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี และ อาจารย์ สุภารัตน์ ไวยชีตา หัวหน้าหน่วยบำบัดพิเศษเด็ก (I.C.U.) โรงพยาบาลรามาธิบดี ที่ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้

และท้ายสุดนี้ ขอขอบพระคุณ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนสำหรับวิทยานิพนธ์นี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญรูป	ญ
บทที่	
1. บทนำ	1
2. วัตถุประสงค์และวิธีการทำวิจัย	10
3. ผลการวิจัย	14
4. วิจารณ์และสรุปผลการทดลอง	36
เอกสารอ้างอิง	39
ประวัติผู้เขียน	45

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1.	แสดงผลของ ยา/สาร ต่อจำนวนรอบการหมุน และร้อยละของ จำนวนรอบการหมุนในหนูแต่ละกลุ่ม	17
2.	แสดงผลของ ยา/สาร ในขนาดต่างๆ กัน ต่อจำนวนการสะบัดหัว และต่อร้อยละของการยับยั้งฤทธิ์ของซีโรโตนิน	20
3.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนูเมื่อได้รับ I_1 ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ I_1	23
4.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนูเมื่อได้รับ I_2 ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ I_2	26
5.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนูเมื่อได้รับ O_1 ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ O_1	28
6.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนูเมื่อได้รับ O_2 ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ O_2	30
7.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนู เมื่อได้รับ cyproheptadine ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/ kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ cyproheptadine	32
8.	แสดงอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัวของหนูเมื่อได้รับ methysergide ในขนาดต่างๆ กันกับ 5-HTP 200 mg/kg และการคำนวณหา ED_{50} ของ methysergide	34

สารบัญรูป

รูปที่

หน้า

1.A. แสดงลักษณะโครงสร้างทางเคมีของ pentacyclic heteroyohimbine	3
1.B. แสดงลักษณะโครงสร้างทางเคมีของ pentacyclic oxindoles	3
2. แสดงการทดลองในระบบโดปามีน เมื่อทำลาย nigrostriatal dopamine system ด้านซ้าย ด้วย 6-OHDA แล้วให้ dopamine agonist ไปกระตุ้น	5
3. แสดงถึง turning behavior เป็นร้อยละของจำนวนรอบการหมุนของหนู ๓ กลุ่ม เปรียบเทียบผลของสาร indole alkaloids ทั้ง ๔ ตัว กับ haloperidol ในการยับยั้งฤทธิ์ของ apomorphine	18
4. แสดงผลเปรียบเทียบระหว่าง I ₂ ขนาด 75, 100 mg/kg และ haloperidol 0.1 mg/kg ต่อการหมุนของหนูที่เกิดขึ้นจาก apomorphine 1 mg/kg ในหนูที่มีการทำลายของ nigrostriatal tract ซ้ำหนึ่ง โดยการเปรียบเทียบเป็น mean rotation ช่วง ๓๐ นาทีแรก และช่วง ๓๐ นาทีหลัง	19
5. แสดงผลของ I ₁ ต่อการสะบัดหัวของหนู รูปซ้ายแสดงกราฟรูปแท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด (total number of head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย (mean) เมื่อให้ I ₁ ในขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนการสะบัดหัวในเวลาต่างๆ กัน (ช่วงละครึ่งชั่วโมง) โดยให้ I ₁ ในขนาดต่างๆ กัน	22

6. แสดงผลของ I_2 ต่อการสะบัดหัวของหนู รูปซ้ายแสดงกราฟ
 รูปแท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด (total number
 of head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย (mean) เมื่อให้ I_2
 ในขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนการ
 สะบัดหัวในช่วงเวลาต่างๆ กัน (ช่วงละครึ่งชั่วโมง) โดย
 ให้ I_2 ในขนาดต่างๆ กัน 25
7. แสดงผลของ O_1 ต่อการสะบัดหัวของหนู รูปซ้ายแสดงกราฟรูป
 แท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด (total number of
 head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย (mean) เมื่อให้ O_1 ใน
 ขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนการสะบัด
 หัวในช่วงเวลาต่างๆ กัน (ช่วงละครึ่งชั่วโมง) โดยให้ O_1
 ในขนาดต่างๆ กัน 27
8. แสดงผลของ O_2 ต่อการสะบัดหัวของหนู รูปซ้ายแสดงกราฟรูป
 แท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด (total number of
 head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย (mean) เมื่อให้ O_2 ใน
 ขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนการสะบัด
 หัวในช่วงเวลาต่างๆ กัน (ช่วงละครึ่งชั่วโมง) โดยให้ O_2
 ในขนาดต่างๆ กัน 29
9. แสดงผลของ cyproheptadine ต่อการสะบัดหัวของหนู ในรูป
 ซ้ายแสดงกราฟรูปแท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด
 (total number of head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย
 (mean) เมื่อให้ยา ในขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่า
 เฉลี่ยของจำนวนการสะบัดหัวในช่วงเวลาต่างๆ กัน
 (ช่วงละครึ่งชั่วโมง) โดยให้ยา ในขนาดต่างๆ กัน 31

10. แสดงผลของ methysergide ต่อการสะบัดหัวของหนู รูปซ้าย
แสดงกราฟรูปแท่งบอกจำนวนการสะบัดหัวทั้งหมด (total
number of head shakes) เป็นค่าเฉลี่ย (mean)
เมื่อให้ยา ในขนาดต่างๆ กัน รูปขวาแสดงค่าเฉลี่ยของ
จำนวนการสะบัดหัวในช่วงเวลาต่างๆ กัน (ช่วงละครึ่ง
ชั่วโมง) โดยให้ยา ในขนาดต่างๆ กัน 31
11. แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของ indole alkaloids
ทั้ง ๔ ตัว (I_1 , I_2 , O_1 และ O_2) เปรียบเทียบกับ
5-HT antagonist ๒ ตัว (cyproheptadine และ
methysergide) กับอัตราการลดจำนวนการสะบัดหัว
ของหนู 35